

SLOVENCİ V HRVAŠKI ISTRI OD UNIJE SLOVENCEV ZA ŽUPANIJO ISTRSKO DO PRVEGA ORGANIZIRANE- GA DRUŠTVA SLOVENCEV V HRVAŠKI ISTRI

SLOVENES IN CROATIAN ISTRIA

Slovenes have always been a strong presence in Croatian Istria, according to the last population census they represent 1 percent of the entire population, i.e. about 2000. If we added those from ethnically mixed marriages, there would be considerably more. The first organizations only appeared in the recent years. The Slovene Cultural Association Istria in Pula (founded in 2002) is the first organized and registered association of Slovenes in Croatian Istria. It has been active for three years, starting with the establishment procedures, collecting of members, acquisition of premises in the town center on the Herman Dalmatin Street (this may have a symbolical meaning). In June 2004 they launched their own cultural programme.

The article presents the Slovenes of Croatian Istria and their association Istra from Pula through an interview with the first president of the association Alojzija Slivar. This kind of "dissecting of reality" into parts, suitable for scientific research, is the main framework for the formation of general consensus on "our" attitude towards "others", which strengthens and homogenizes the concept of one's own identity and culture. If we change the forms and means of communication, forms of people's associating will also change, and so will the forms of social power.

Expressing oneself through one's own culture, through media and in one's native tongue is aimed at consolidation of self-respect and successful functioning of an individual within society. It is to be expected that the skill of creating and communicating in diversity will become in the future a supreme source of power. The Slovene cultural association "Istra" is very promising in this sense.

Keywords: Croatian Istria, Slovenes, associations, identity

Slovinci so v hrvaški Istri od nekdaj močno prisotni, po podatkih zadnjega popisa prebivalstva jih je odstotek celotne populacije, okrog 2.000. Če prištejemo še tiste iz številnih mešanih zakonov, lahko rečemo, da jih je bistveno več, prvo organiziranje pa smo zasledili šele v zadnjih letih. Slovensko kulturno društvo »Istra« v Pulju (nastalo leta 2002) je prvo organizirano in registrirano društvo Slovencev v hrvaški Istri. Obstaja že tretje leto, od prvih korakov nastajanja, zbiranja članov, pridobitve prostora v centru mesta, v ulici Hermana Dalmatina, kar se lahko sliši tudi simbolično, so junija leta 2004 začeli tudi z lastnim kulturnim programom.

V članku so Slovenci v hrvaški Istri in Slovensko kulturno društvo »Istra« iz Pulja predstavljeni skozi pogovor s prvo predsednico tega društva – Alojzijo Slivar. Prav tourstvo »izrezovanje resničnosti« na za znanstveno raziskovanje primerne dele je glavni okvir, v katerem nastaja splošni konsenz o odnosu »nas« do »drugih«. Odnos, ki utrjuje in homogenizira predstavo o lastni identiteti in lastni kulturi. Če spremenimo oblike in sredstva komuniciranja, se bodo spremenile tudi oblike združevanja ljudi, oblike socialne moči.

Izražanje skozi lastno kulturo, skozi medije in v domačem jeziku je namenjeno krepitvi samospoštovanja in uspešnemu delovanju posameznika v družbi. Pričakovati je, da bo spretnost ustvarjanja in komuniciranja v različnosti postala v prihodnje prvovrsten vir moči. Slovensko kulturno društvo »Istra« nam obeta prav to.

Ključne besede: hrvaška Istra, Slovenci, društva, identiteta

Z osamosvojitvijo in mednarodnim priznanjem je Slovenija poleg že obstoječih slovenskih manjšin v Italiji, Avstriji in na Madžarskem dobila še slovensko manjšino na Hrvaškem, ki je prisotna tudi na območju hrvaške Istre. Slovenci na Hrvaškem se že tradicionalno organizacijsko povezujejo in delujejo na ravni posameznih mest v slovenskih društvih (klubih), ki so vključeni v Zvezo Slovencev na Hrvaškem s sedežem na Reki.¹ Tovrstnega združevanja Slovencev, kakršno poznamo na Reki² ali v Zagrebu³, na območju Istre do nedavnega še ni bilo.

Ne moremo spregledati, da na območju celotnega istrskega polotoka obstaja obsežno gradivo o kulturnih, prosvetnih, športnih, religioznih in drugih organizacijah ter povezovanjih Slovencev ter Slovencev in Hrvatov v Istri v 18. in 19. stoletju. Arhivsko gradivo o tem hrani Zgodovinski arhiv v Pazinu. Predvsem je šlo za organizacijsko povezovanje, ki je predstavljalo določen odpor asimilacijski politiki Italije in pritiskom na neitalijansko prebivalstvo.⁴

Organiziranje in formalno združevanje slovenskega etnosa v hrvaški Istri se je začelo v devetdesetih letih, po osamosvojitvi Slovenije in Hrvaške. Glede na intenzivnost recentnih dogajanj smo se iz dneva v dan soočali s spremembami, tako da se danes aktualna dogajanja, procesi in problemi že jutri lahko pojavijo v novih »oblikah«. Ko je bila pričujoča tema 21. decembra 1993 v Ljubljani prvič predstavljena na mednarodnem znanstvenem srečanju "Slovenci na Hrvaškem", v Istri še ni bilo organiziranega združevanja Slovencev, kot v drugih delih Hrvaške.⁵ Ostalo je popolnoma odprto vprašanje, ali bo morda ravno na primeru Istre mogoče spremljati določeno gradacijo, postopnost organizacijskega povezovanja Slovencev, kot se je to dogajalo oziroma se dogaja drugod na Hrvaškem (Split, Osijek, Dubrovnik). Po drugi strani je bil v devetdesetih letih na istrskem prostoru močno prisoten in po svoje tudi popularen trend regionalizma. Ta je ponujal svojevrstvo alternativo regionalne opredelitve tako večinskemu prebivalstvu kakor

* * *

¹ Več o tem: Vera Kržišnik-Bukić, O narodnostnem in kulturnem samoorganiziranju Slovencev na Hrvaškem. V: Slovenci v Hrvaški. Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana 1995; Vera Kržišnik-Bukić, Slovenci v Hrvaški, Bosni in Hercegovini, Srbiji in Črni gori ter Makedoniji - med preteklostjo in sedanjostjo. V: Traditiones 32/2, SAZU, Ljubljana 2003, 117-135.

² Glej: Karmen Medica, Slovensko društvo Bazovica na Reki. Več kot pol stoletja, Delo, 11. 4. 2000, 10.

³ O tem: Silvin Jerman in Ilinka Todorovski, Slovenski dom v Zagrebu 1929-1999, Zagreb 1999.

⁴ Od obsežne strokovne literature na to temo navajam nekaj izbranih del: Božo Milanović, Hrvatsko-slovenska zajednica. V: Istra u dvadesetom stoljeću. Pazin 1992, 158-180; Tone Peruško, Svim silama k asimilaciji. Stanje školstva za vrijeme talijanske vladavine. V: U svome vremenu. Pula; Rijeka 1984, 40-58; 164-172; Branko Marušić, Publikacije o prvom taboru istarskih Hrvata. Srečanja, VIII, 37-38, Nova Gorica, 73-74. Frane Ostanek, Slovensko-hrvatska jezikovna meja v Istri. Annales 1, 2, 3, Koper 1991.

⁵ Več o tem: Karmen Medica, Sodobno organizacijsko povezovanje Slovencev v hrvaški Istri. V: Vera Kržišnik-Bukić (ur.), Slovenci v Hrvaški. Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana 1995.

tudi etničnim manjšinam. Obstajala je realna možnost, da se bo regionalna identiteta izkazala kot prevladujoča nad etničnimi in nacionalnimi identitetami.⁶

Ob koncu leta 1993 še ni bilo ne formalnega ne neformalnega registriranega organiziranja Slovencev. Po nekaterih mnenjih, ki smo jih dobili iz opravljenih pogovorov s Slovenci v hrvaški Istri, je bilo slutiti njihovo željo po večji angažiranosti Slovenije pri njihovem organiziranju, hkrati pa tudi željo po priznavanju njihovega obstoja tako na Hrvaškem kot – predvsem – v Sloveniji. Analize opravljenih pogovorov s Slovenci v Istri (pretežno sestavljajo mestno prebivalstvo) so kot primarno pokazale mestno identifikacijo, kar pomeni, da se identificirajo najprej z mestom, v katerem živijo. Sledila ji je regionalna identifikacija, tej pa slovenska oziroma nacionalna (etnična) identifikacija.

V začetku leta 1994 je tudi na območju Istre, podobno kot v Zagrebu, na Reki in v Splitu že začelo prihajati do določenega formalnega združevanja in organiziranja Slovencev v Pulju,⁷ in sicer v kulturno-prosvetno društvo oziroma Unijo Slovencev za istrsko županijo. Iniciativni odbor, predhodno oblikovan v Pulju, se je sestel in 12. 2. 1994 sklical posvetovanje vseh zainteresiranih Slovencev, živečih na tem območju, da se vključijo v delo prihodnje Unije Slovencev za istrsko županijo. Iniciativni odbor je pripravil ustanovno skupščino, na katero so bili med drugimi povabljeni tudi slovenski veleposlanik na Hrvaškem in predstavniki kulturnih in znanstvenih krogov Slovenije. Unija si je zastavila nalogo negovanja kulturne dediščine slovenskega naroda, povezovanja s Slovenijo, organiziranja gostovanj slovenskih gledališč v Istri ter nastopov drugih kulturnih in javnih delavcev, kar naj bi bil tudi skupen prispevek k bogatjenju kulturne dejavnosti v Istri. Izrazili so tudi, da od matične države Slovenije pričakujejo konkretno podporo.

Zakaj Unija Slovencev županije istrske in ne društvo na ravni posameznih mest, kot je to na primer v Zagrebu, Splitu, na Reki? Glavni ustanovitelji so pojasnjevali, da se društva v glavnem organizirajo na ravni mest, Unija pa na višji ravni, županijski, se pravi, da bo lahko Unija v okviru svojega delovanja vključevala vsa istrska mesta, v katerih bo imela svoje člane. To naj bi omogočilo lažje povezovanje, komuniciranje in delovanje Slovencev na območju celotne istrske županije, kjer je njihova prisotnost precej razpršena. Slovenci so v hrvaški Istri tudi direktno povezani s Slovenijo, ne čutijo se izolirani od matice, ker so tudi geografsko precej blizu Sloveniji. Zaradi svoje razpršene naseljenosti in prisotnosti po celem istrskem polotoku niso izločen etnolingvističen "otok", kot recimo Slovenci v

* * *

⁶ Čeprav po eni strani regionalna identiteta relativizira nacionalno in etnično pripadnost, je po drugi strani homogenizator na regionalni ravni. Drugo vprašanje je, kaj takšna identiteta pomeni v vsakdanjem življenju za prebivalce določenega območja (v tem primeru Istre). Ti so se nemalokrat zaradi vsiljene izbire "ali – ali" opredelili za tisto identiteto, katero so čutili kot primarno v dani situaciji. (Op. K. M.)

⁷ Priprave za osnivanje Unije Slovencev za Županijo istrsko; Iniciativni odbor priprava osnivačku skupščini, Glas Istre, Pula br. 9, 10. 2. 1994, 9.

Splitu. Unija ni nikoli dejansko zaživela, čeprav je bila v določenem obdobju razumljiva tovrstna želja ali potreba za povezovanjem na ravni celotne istrske županije in ne le posameznih mest.

Rezultati zadnjega popisa prebivalstva na Hrvaškem iz leta 2001 za slovenski etnos niso bili ravno stimulatívni. Pokazali so dokaj zreducirano število slovenskega prebivalstva (13.173 ali 0.30 odstotka).⁸ Po popisu iz leta 1991 je na Hrvaškem živelo 22.376 (0.50 odstotka) Slovencev, od tega v Pulju 1.256, v hrvaški Istri pa 2.800 (brez Opatije; 3.671 z Opatijo).⁹

V takšni situaciji je toliko večje presenečanje vzbudilo najmlajše slovensko društvo – Slovensko kulturno društvo "Istra" iz Pulja, sploh pa s svojo vitalnostjo in angažiranostjo v širši javnosti. Slednje so pokazali v kulturnih dejavnostih, povezovanju s Slovenijo, z drugimi slovenskimi manjšinami v zamejstvu, ravno tako tudi z drugimi slovenskimi društvi na Hrvaškem, predvsem pa z večinskim prebivalstvom. Predvsem pa je bila presenetljiva njihova medijska prisotnost in aktivno vključevanje večinskega prebivalstva v aktivnosti številčno majhne skupnosti. Nedvomno so s tem tudi raziskovalcem spodbudili razmišljanja o odpiranju novih dimenzij manjšinskosti.

Samo za kratko primerjavo. Če pogledamo razvite evropske države, na primer Nizozemsko, Švedsko pa tudi Nemčijo, hitro ugotovimo, da je kljub avangardnim manjšinskim politikam „etnični babilonski stolp“ ostal na periferiji družbe, prekrit z ideološkimi in s stereotipnimi predstavami, ker so predvsem kulturne aktivnosti ostale namenjene posebnim kategorijam ljudi (etničnim manjšinam, imigrantom), kar je vse dobilo podcenjujoč pomen ali dobrodelno naravo.¹⁰

Ne smemo pozabiti na dejstvo, da je (oziroma bi morala biti) integracija vedno dvostranski proces, ki zahteva določena pogajanja tako s strani manjšin kot s strani večinskega prebivalstva. Zato morajo biti tako državni ukrepi kot tudi kulturne aktivnosti usmerjene na obe populaciji (da bi bilo mogoče z njimi doseči zastavljene cilje). Družbena enakost se najprej kaže v smislu ravnanja, nato v smislu možnosti in na koncu v smislu rezultatov. Danes smo priče nove manjšinske zgodovine. Ne moremo še specificirati, katere so v primerjavi s starimi novosti v raziskovalnih metodah, gotovo pa je, da se opušča „klasična dihotomija“ na avtohtone in alohtone, tradicionalne in sodobne, „stare“ in „nove“ manjšinske skupnosti.

Partikularni dogodki in individualni pogledi, t. i. *izseki iz življenja (tranches de vie)* vse bolj postajajo predmet znanstvenih proučevanj in dognanj. Tematiziranje manjšinske problematike in etničnosti je nemalokrat podkrepljeno z ilustracijami iz vsakdanjega življenja na določenem območju. Morda je to tudi razlog, da sem

* * *

⁸ Vir: http://www.dzs.hr/Popis%202001/H01_02_02.html

⁹ Več o tem: Silva Mežnarič, Slovinci u Hrvatskoj. Podaci i model jednog (sociološkijskog) istraživanja. V: Slovinci v Hrvaški. Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana 1995.

¹⁰ Gerd Baumann, The Multicultural Riddle. Rethinking National, Ethnic and Religious Identities. Routledge, New York; London 1999.

prvo organizirano delovanje Slovencev v hrvaški Istri predstavila skozi pogovor s prvo predsednico tega društva Alojzijo Slivar.

SLOVENSKO KULTURNO DRUŠTVO »ISTRA«

Slovensko kulturno društvo »Istra« sem najprej nameravala predstaviti v osrednjem slovenskem dnevnem časopisu Delo. O tem sem se pogovarjala s kolegi, z uredniki, novinarji. Zanimanje je bilo precejšnje, postavljeni so bili že roki in določena dolžina članka. Kje se je ustavilo in zakaj, še vedno ne vem. Odgovorov na večkratna vprašanja, zakaj moje besedilo o nastanku SKD »Istra« v Pulju nikoli ni bil objavljeno, čeprav je bilo naročeno, nisem še »razvozerala«. Tako etična kakor tudi etična dilema glede tega še traja, a smo se raziskovalci vedno bolj pripravljeni soočiti tudi s tovrstnimi izzivi. Ne le destereotipiziranje, detabuiziranje in destigmatiziranje določene problematike, ampak tudi konfrontiranje z medijskimi blokadami postaja sestavni del raziskovalnega procesa.

Svojevrstno »izrezovanje resničnosti« na za znanstveno raziskovanje primerne dele postaja glavni okvir, v katerem nastaja splošni konsenz o odnosu »nas« do »drugih«. Odnos, ki utrjuje in homogenizira predstavo o lastni identiteti in lastni kulturi. Če spremenimo oblike in sredstva komuniciranja, se bodo spremenile tudi oblike združevanja ljudi, oblike socialne moči. Neizogibne spremembe v obravnavanju manjšinske problematike, na katere opozarjamo in za katere pričakujemo, naj bi se začele dogajati tudi v medijih, predvsem v politiki in nenazadnje v vsakdanjem življenju. S tem ciljem je nastal tudi naslednji pogovor.

Alojzija Slivar¹¹ – predsednica Slovenskega kulturnega društva »Istra« je bila rojena v Slivju na Dolenjskem, zraven Kostanjevice na Krki. Na študiju v Ljubljani je spoznala moža, nekaj časa sta živela v Ljubljani, nato sta se odločila za Pulj – nista vedela ali za stalno ali začasno. Morda je bil odločujoč prvi službeni sestanek v Pulju. »Na prvem poslovnem sestanku v hrvaški gospodarski zbornici leta 1990 v Pulju me je takratni predsednik Viktor Peruško vprašal, od kod sem. Sem rekla, da živim v Pulju, drugače pa da nisem domačinka. On je nato rekel: 'Ja gospa Slivarjeva, vi ste čisto ta prava in sedaj ste tu čisto domača.' Moram reči, da sem bila presrečna in se res tukaj počutim čisto domače.»

* * *

¹¹ Z ga. Alojzijo Slivar sem se pogovarjala 30. oktobra 2004 v SKD »Istra« v Pulju.

SLOVENCIM SO V HRVAŠKI ISTRI OD NEKDAJ MOČNO PRISOTNI. PO PODATKIH ZADNJEGA POPISA PREBIVALSTVA JIH JE PRIBLIŽNO 2.000, PRAKTIČNO ODSOTEK CELOTNE POPULACIJE. ČE PRIŠTEJEMO ŠE TISTE IZ ŠTEVILNIH MEŠANIH ZAKONOV, KOT JE PRIMER TUDI PRI VAS, JIH JE ŠE BISTVENO VEČ. PRVO ORGANIZIRANJE PA SMO ZASLEDILI ŠELE V ZADNJIH LETIH.

Ja, Slovensko kulturno društvo »Istra« v Pulju, ki je nastalo leta 2002, je prvo organizirano in registrirano društvo Slovencev v hrvaški Istri. Obstaja že tretje leto, od prvih korakov nastajanja, zbiranja članov, pridobitve prostora v centru mesta, v ulici Hermana Dalmatina, kar se lahko sliši tudi simbolično, smo junija 2004 začeli tudi z lastnim kulturnim programom.

Samo ime pove, da smo slovensko društvo, da smo kulturno društvo in da smo iz Istre. Kakor smo videli pri sosedih z Reke, se njihovo društvo imenuje »Bazovica«, veliko se jih imenuje »dr. France Prešeren«, »Ivan Cankar«, »Lipa« in podobno. Vsak si je dal ime, ki mu je najbližje. Naši člani so izbrali ime »Istra«, kar je bilo v našem okolju lepo sprejeto, zato se nikoli ne počutimo, kot da smo v tujini. Pozitivne vibracije sožitja, ki nas obdajajo, niso le kurtoazna, ampak konstatacija resničnega stanja.

NEKDANJA ZAMISEL O UNIJI SLOVENCEV NA OBMOČJU ISTRSKE ŽUPANIJE NI NIKOLI ZAŽIVELA.

Mene takrat ni bilo zraven, ampak kolikor vem, se je razmišljalo o tem, da bi se Slovenci v Istri organizirali v Unijo ali Zvezo Slovencev (po vzoru na Unijo Italijanov). Nekateri so menili, da bo finančno lažje delovati v taki obliki, ampak pokazalo se je, da ni bilo ne prave podlage ne pravnega znanja za kaj takega, problemi so se pojavili že pri registraciji. Organizirati Unijo, dokler ne obstaja elementarna baza, kakršnokoli društvo ali kaj podobnega, se je kmalu pokazalo za neizvedljivo. Že v štartu je bila pot napačna. V Pulju pa so takrat poleg Unije Italijanov že obstajala (devetdeseta leta) različna kulturna društva – makedonsko, srbsko, bosansko, madžarsko, albansko pa še kakšno. Unija Slovencev dejansko ni nikoli zaživela, je pa postavila tiste bistvene organizacijske prvine za današnje kulturno društvo. Pred tremi leti smo se končno sestali v enem od mestnih odborov in pripravili statut današnjega društva. Sprožili smo akcije za pridobitev prostora, finančnih sredstev za delovanje, stikov z drugimi slovenskimi društvi na Hrvaškem in stikov s Slovenijo.

ZDAJ STE ŽE ZELO AKTIVNI, SKORAJ VSAK DAN STE PRISOTNI V MEDIJIH.

Mediji so veliko naredili za našo razpoznavnost v širšem prostoru. Nismo bili navajeni nanje in moram priznati, da smo bili do njih zelo skeptični. Vendar brez medijev danes ne gre, zato smo jih povabili k sodelovanju. Dejansko so veliko

prispevali TV Nova, HRT, Glas Istre, Radio Pula, Radio Maestral, Arena Radio in drugi. V Glasu Istre je vsak dan objavljen urnik ogleda razstav v naši galeriji. Ravno tako nas Radio Maestral dnevno omenja v svojih najavah kulturnih dogodkov. Prva prireditev v novih, sedanjih prostorih Društva je bila razstava akademskega slikarja Martina Bizjaka *Mesteca na hribčkih* (junija 2004). Trenutno razstavlja Anette Al Sharafy, Ptujčanka, ki se je po desetletnem življenju v Kuwaitu naturalizirala v Pulju. V pripravi je razstava Suzane Žirovnik - Kariko. Organizirali smo tudi koncert kantavtorja Andreja Šifererja, gostovanje dramskega oddelka KD "Bazovica" z Reke in še veliko drugih aktivnosti.

Na vsako našo prireditev pridejo mediji in o njej poročajo. Ko so bili letos spomladi *4. dnevi slovenske kulture v Istri*, je Radio Pula poleg dnevnega informiranja pripravil enourno oddajo, na katero sem bila povabljena. Rezultati medijskega delovanja so vidni, na vsako prireditev pride več ljudi, vsak teden pridobimo kakšnega novega člana, veliko mladih prihaja in nas spodbuja s svežimi idejami.

IMATE ZAPOSLENO TUDI PROFESIONALNO TAJNICO MARJETO DIMINIĆ, KAKO JE PA Z FINANCIRANJEM?

Financira nas Grad Pula, Županija Istarska, Urad za manjine R Hrvaške in Urad R Slovenije za zamejce in Slovence po svetu. Nekaj je tudi sponzorskih sredstev, čeprav zaenkrat še nimamo stalnih sponzorjev. Prosili smo časopisno hišo Delo za sponzorstvo, česar nismo dobili. So izključno komercialno usmerjeni, tako da časopise kupujemo. Zdaj smo zaprosili še večje firme (Lek, Mercator, Helios, Merkur), če želijo postati časni člani društva in nas sponzorirati. Zaenkrat sta nam odgovorila Lek in Helios, in sicer pozitivno.

VAŠIH AKTIVNOSTI JE PA VEDNO VEČ ...

Poleg organiziranja kulturnih prireditev in sodelovanja v pevskem zboru SDK »Istra« obstaja veliko zanimanja za organiziranje tečaja slovenščine, ne le pri otrocih slovenskih staršev, ampak tudi pri srednješolcih, ki želijo študirati v Sloveniji, pri gospodarstvenikih in turističnih delavcih. Postavljamo tudi interno knjižnico, knjige so donacije posameznikov, največ pa jih dobimo po ustaljeni poti iz knjižnice v Karlovcu, slednja pa jih dobiva od knjižnice v Novem mestu, ki jih nato posreduje drugim slovenskim društvom na Hrvaškem. Za nas je stimulatívno tudi to, da v glavni puljski mestni knjižnici odpirajo slovenski oddelek.

Največ gradimo na kulturnih aktivnostih. Gospod Oto Širec, umetnostni zgodovinar, je že dvajset let zaposlen v mestnem odboru in je zadolžen za kulturne dejavnosti. Tako da imamo »profesionalca«, ki skrbi za izbor kulturnih prireditev in umetnikov iz Slovenije. Poleg tega znani umetniki živijo v Istri, na primer slikarja Martin Bizjak¹² v Pulju, Rok Zelenko v Grožnjanu pa še nekateri

* * *

¹² O tem: Karmen Medica, *Kultura je komunikacija*. Intervju z Martinom Bizjakom. V: *Delo*, 16. 9. 2000, 6.

drugi, ki so življenjsko in profesionalno zainteresirani, da bi se v prihodnje čim bolj pestro predstavljala slovenska kultura in umetnost v Istri.

Stvar, ki je ne kaže spregledati, je tudi letošnja nagrada »Mario Rotar« na pulskem filmskem festivalu. Nagrado dodeljuje mesto Pula za prispevek k razvoju filmskega festivala in filmske umetnosti v Pulju. Mario Rotar (doma iz Trbovelj) je bil med glavnimi utemeljitelji filmskega festivala. Nagrada, ki jo je letos dobil Fadil Hadžić, je poimenovana po njem. Mario Rotar – umrl je pred letom dni – je eden od številnih Slovencev, ki so veliko naredili za razvoj filmskih pa tudi drugih kulturnih dejavnosti v Pulju. Martin Bizjak ravno pripravlja knjigo o znanih Slovencih v kulturnem življenju Pulja.¹³

SODELUJETE TUDI Z ZAMEJCI V ITALIJI IN AVSTRIJI.

V zadnjem času se veliko povezujemo z drugimi slovenskimi društvi na Hrvaškem, dobivamo tudi spodbude in ponudbe za sodelovanje z zamejci v Italiji in Avstriji. Prioriteta je pa vsekakor sodelovanje s Slovenijo. Primorska univerza nam pošilja svoje brošure, marca prihodnje leto bomo pri nas za vse zainteresirane organizirali predstavitev njihovega programa.

KAKŠNE SO PERSPEKTIVE DRUŠTVA V PRIHODNJE?

Društvo ima okrog dvesto članov, vpisuje se vse več mladih, kar je stimulatивно. Včasih se vpišejo cele družine. Imamo primer, da se je vpisala babica in včlanila vse družinske člane, tudi vnuke. Med Slovenijo in Istro je veliko stikov, na kulturnem, športnem in gospodarskem področju. Zato je treba spodbujati predvsem učenje jezika, v tem vidimo glavno težišče. Starejši ljudje prihajajo v društvo na prireditve ali druženje, mladi pa so tisti, ki bodo prevzeli vodenje, ohranjanje jezika, kulture, stikov s Slovenijo in vse to še nadgrajevali.

Moram reči, da smo Slovenci v Istri doma in ponosno gradimo svoje domove in vezi z domačim krajem. Boli pa nas, ko pridemo v Slovenijo, ki je naša prva domovina, in slišimo, da smo tujci. Želim si, da bomo v Evropi vsi doma, ne glede na to, kje kdo živi in dela.

NAMESTO SKLEPA

Povečani integracijski tokovi, ki v zadnjih desetletjih združujejo vso znanstveno in kulturno javnost Evrope, kažejo tudi bistveni porast interesa za tovrstne manjšinske etnične skupnosti, za obmejna območja, multikulturne

***

¹³ Imena, kot so: Mario Rotar – utemeljitelj filmskega festivala in drugih kulturnih aktivnosti v Pulju, Alojz Orel – znani fotograf istrskih in primorskih pokrajin, Štefan Mlakar – arheolog in raziskovalec v Arheološkem muzeju Istre v Pulju, so le nekatera imena, ki jih bo knjiga Martina Bizjaka »rešila« pozabe, tako na hrvaški kot tudi na slovenski strani. (Op. K. M.)

družbe ter večjezikovne komunikacijske skupnosti. Vse bolj se izpostavlja potreba po tem, da bi se poleg ekonomske, politične, tehnološke in informacijske integracije ohranile tudi kulturne posebnosti.

Skozi manjšinsko tematiko, s katero se soočam tako raziskovalno kakor tudi življenjsko, kot *outsider* in *insider*, izhajam iz teze, da dobra integracija pripadnika manjšinske etnične skupnosti ali kateregakoli posameznika prispeva več k družbeni stabilnosti in razvoju kot prikrita, odkrita, direktna, indirektna, počasna, potuhnjena ali kakršnakoli asimilacija.

Ravno izražanje skozi lastno kulturo, skozi medije in v domačem jeziku je namenjeno krepitvi samospoštovanja in uspešnemu delovanju posameznika v družbi.

Procesi konstrukcije in rekonstrukcije manjšinskih identitet so ravno tako dinamični in v nobenem primeru niso enosmerni. Tudi najintimnejša identiteta je rezultat socializirane zavesti in družbene situacije, najbolj kolektivna pa živi v zavesti ali v nezavednem posameznikov. (Jenkins 1994) Tovrstnemu pojmovanju etničnosti lahko dodamo še subjektivno komponento po Barthu in kmalu postane jasno, da priznavanje etničnosti in etničnih manjšin ni samo sebi namen, ampak omogoča prilagajanje družbenih skupin določenemu okolju. S tem, da dominanten »darwinističen«¹⁴ način privajanja na novo okolje *adapt or die* (*prilagoditi se ali umreti*) prehaja v bolj pozitivno različico *adapt and thrive* (*prilagoditi se in se razvijati, napredovati*). Slednje se je na istrskem prostoru v različnih obdobjih in oblikah ohranilo do današnjega dne.

In namesto sklepa v pričujočem prispevku lahko posredujem le nekaj misli o realnih pričakovanjih in nadaljnjih aktivnosti Slovencev v Pulju in celi Istri. Dosedanje analize, opazovanja, stiki, formalni ali neformalni pogovori s Slovenci v hrvaški Istri kažejo, da so socialno in ekonomsko popolnoma integrirani v okolje, kjer živijo in delajo. Zainteresirani so za ohranjanje in negovanje kulturnih stikov s Slovenijo, narašča tudi zainteresiranost za medsebojno kulturno povezovanje in delovanje, po kakšnem političnem organiziranju pa ne čutijo potrebe. Poudarjajo pomembnost medijske identifikacije in vključevanja večinskega prebivalstva v manjšinske dejavnosti.

Pričakovati je, da bo spretnost ustvarjanja in komuniciranja v različnosti postala v prihodnje prvovrsten vir moči. Slovensko kulturno društvo »Istra« nam obeta prav to.

* * *

¹⁴ Več o tem: Steven Vertovec, In Lieu of a Conclusion. Migration and Social Cohesion 7, Oxford 1999.

REFERENCE:

- BARTH, Fredrik (ur.) (1969): *Ethnic Groups and Boundaries. The Social Organisation of Culture Difference*. London, George Allen & Unwin.
- BAUMANN, Gerd (1999): *The Multicultural Riddle. Rethinking National, Ethnic and Religious Identities*. New York; London, Routledge.
- BEUC, Ivan (1975): *Istarske studije. Osnovni nacionalni problemi istarskih Hrvata i Slovenaca u drugoj polovini XIX. i početkom XX. stoljeća*. Zagreb, Liber.
- BUFON, Milan (1993): *Istra. Novi problemi starih regij*, Annales 3, Koper.
- CASTELLS, Manuel (1997): *The Power of Identity*. Oxford, Blackwell.
- CHERINI, Marcello (1982): *Etnicita` e classi. Elementi di riflessione sulle dinamiche confinarie*. Milano, Ed. Dott. A. Giuffre.
- JENKINS, Richard (1997): *Rethinking Ethnicity. Arguments and Exploration*. London, Sage.
- KRŽIŠNIK BUKIĆ, Vera. (ur.) (1995): *O narodnostnem in kulturnem samoorganiziranju Slovencev na Hrvaškem*. V: *Slovenci v Hrvaški*. Ljubljana, Inštitut za narodnostna vprašanja.
- KRŽIŠNIK BUKIĆ, Vera (2003): *Slovenci v Hrvaški, Bosni in Hercegovini, Srbiji in Črni gori ter Makedoniji - med preteklostjo in sedanostjo*. V: *Traditiones* 32/2. Ljubljana, SAZU.
- MEDICA, Karmen (1995): *Identita` etnica e nazionale in Istria*. V: *Identita - Alterita*. Rijeka, Edit.
- MEDICA, Karmen (1995): *Sodobno organizacijsko povezovanje Slovencev v hrvaški Istri*. V: *Kržišnik-Bukić, Vera. (ur.), Slovenci v Hrvaški*. Ljubljana, Inštitut za narodnostna vprašanja.
- MEŽNARIĆ, Silva (1995): *Slovenci u Hrvatskoj. Podaci i model jednog (sociološkog) istraživanja*. V: *Slovenci v Hrvaški*. Ljubljana, Inštitut za narodnostna vprašanja.
- VERTOVEC, Steven. (ed.) (1999): *In Lieu of a Conclusion. Migration and Social Cohesion* 7. Oxford, Cheltenham.